

El president de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas, en el moment d'arribar a Barcelona el 23 d'octubre de 1977.

EL TEMPS

Tot i que molts no el creien, Josep Tarradellas ho havia dit sempre: només tornaria a Catalunya com a president de la Generalitat. I ho va fer. Però la veritat és que el camí del retorn no fou gens fàcil. Fins a començament dels anys 70, quan es va començar a evidenciar la fi del règim franquista, la institució que presidia Tarradellas semblava poc més que una il·lustre relíquia. Tarradellas, sense formar govern, havia mantingut la Generalitat a la seva residència de Saint-Martin-le-Beau de manera testimonial i, sens dubte, esperant futurs aires de retorn. Però la seva repercussió a l'interior del país havia estat mínima. A desgrat de tot, Tarradellas sempre s'havia comportat com el dipositari legítim de l'única institució d'autogo-

Crònica d'un retorn

Aquesta setmana fa trenta anys que Josep Tarradellas, president de la Generalitat de Catalunya a l'exili des de 1954, va arribar a Barcelona. Per primera vegada, des de feia més de 38 anys, tornava a trepitjar el país, ara com a president de la màxima institució.

vern català que històricament gaudia de legitimitat històrica. Per molt que a vegades s'ha discutit, Tarradellas havia

estat elegit president de la Generalitat a l'ambaixada de la República espanyola a Mèxic, pels membres que restaven a

Una vida política dilatada

Josep Tarradellas i Joan (Cervelló, Baix Llobregat, 1899 - Barcelona, 1988) començà a militar al CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria) el 1916 i va fundar els setmanaris *Abrandament* (1917) i *L'Intransigent* (1919). Col·laborador de Francesc Macià, durant la dictadura de Primo de Rivera patí clandestinitat. Era secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya quan es constituí el partit, el març de 1931. Durant els anys de la República fou conseller de la Generalitat en diverses ocasions i diputat a les Corts espanyoles i al Parlament de Catalunya. Fou detingut amb motiu del 6 d'octubre de 1934. En esclatar la guerra civil, tornà al govern de la Generalitat fins que el setembre de 1936 presidí el govern d'unitat i tingué un paper clau en les indústries de guerra. Exiliat a França el gener de 1939, fou detingut pel govern col·laboracionista de Vichy. El 1941 fugí a Suïssa i no retornà a París fins el 1944. Nomenat president de la Generalitat l'agost de 1954, s'instal·là a Saint-Martin-le-Beau, on va mantenir la residència de la Generalitat, fins al retorn a Catalunya, l'octubre de 1977.

l'exili del Parlament de Catalunya elegit democràticament.

Amb una legitimitat històrica, doncs, indiscutible, Tarradellas va començar a fer sentir la seva veu i la seva existència d'una manera continuada durant els primers anys 70. I a vegades ho feia de manera crítica, sobretot respecte a l'Assemblea de Catalunya i a determinades activitats de l'oposició de l'interior del país. Per aquesta raó, mort Franco, el novembre de 1975, i quan ja s'albirava una inevitable transició cap a un sistema de democràcia parlamentària, la presència i la pròpia existència de Tarradellas i de la Generalitat a l'exili resultava molesta a més d'un.

Però que caldria comptar amb Tarradellas per a qualsevol solució que es proposés respecte a les reivindicacions

d'autogovern català ben aviat es va fer evident. I no és casual que justament una de les primeres delegacions que va passar per Saint-Martin-le-Beau fos formada per comissionats del ministre de l'Interior espanyol, Manuel Fraga Iribarne. Fou el 14 de febrer de 1976 –quan el president del govern espanyol era Arias Navarro– que Fèlix Pastor Ridruejo, Milian Mestre, Navarro i Bofarull van visitar Tarradellas. I paral·lelament es van emprendre també els contactes i les reunions entre el president de la Generalitat i l'oposició catalana de l'interior, bàsicament per mitjà de les dues instàncies unitàries més importants: l'Assemblea de Catalunya i el Consell de Forces Polítiques de Catalunya. Els dies 10 i 11 d'abril hi hagué a París una primera reunió entre

Tarradellas i aquest darrer organisme. I ben aviat començà el pelegrinatge de la immensa majoria d'organitzacions i partits polítics catalans cap al clos de Mosny, la residència francesa de Tarradellas.

Desacords i discrepàncies. De seguida es va palesar, però, que les enteses no serien fàcils. Mentre el govern Arias parlava d'una *Comisión para el régimen especial de Catalunya* que havia d'elaborar un projecte per a un *Consejo Regional para Catalunya*, Tarradellas proposava la constitució d'una *Asamblea Nacional Provisional de la Generalitat* que superés l'Assemblea de Catalunya i el Consell de Forces Polítiques. Per a algun sector de l'oposició l'existència d'aquests dos organismes continuava essent inqüestionable. I no van faltar crítiques contra Tarradellas. Fins i tot un dirigent del PSUC, Rafael Ribó, qüestionava en un article publicat a l'*Avui* el 28 de setembre de 1976 la legitimitat històrica del president.

En aquells moments ja es vivia una nova etapa històrica. Nomenat Adolfo Suárez com a president del govern espanyol el 3 de juliol de 1976, i anunciada una reforma política que havia de culminar en la celebració d'unes eleccions democràtiques al cap d'un any, s'obria un procés de negociacions durant el qual el conjunt de l'oposició catalana acabà abandonant la ruptura política –l'Assemblea de Catalunya encara l'havia defensada el 18 de juny de 1976– i acceptant els plans reformistes del govern de Madrid. I a començament de desembre del mateix any –poc abans que el govern espanyol convoqués el referèndum per a aprovar la reforma política– es constituí a Madrid la Comissió dels Nou, formada per l'oposició espanyola, en què Jordi Pujol va representar l'oposició catalana.

Aquest fou un altre motiu de desacord amb Tarradellas, que el mateix mes de desembre de 1976 va demanar a Pujol que dimitís de la Comissió perquè considerava que Catalunya havia de negociar amb el govern espanyol de manera autònoma. Pujol va acabar dimitint-ne el març de 1977.

El retorn. Els primers mesos de 1977 –en la perspectiva de les eleccions generals que s'havien de celebrar el 15 de

Tarradellas i l'Estatut d'Autonomia

La personalitat de Josep Tarradellas i el paper que va tenir en tot el procés democràtic —que arrenca de la mort de Franco i arriba fins a les primeres eleccions al Parlament de Catalunya el març de 1980— han estat sovint motiu de polèmica. Hi ha historiadors que l'acusen d'haver impulsat una Generalitat descafeïnada, uns altres de tots els mals que posteriorment ha sofert l'autonomia de Catalunya. Tarradellas, de fet, ja des que s'incia a la política, tingué una personalitat extraordinàriament forta que sovint li portà maldecaps. És sabut que ja el gener de 1933 dimití els càrrecs i s'apartà d'ERC per discrepàncies amb el president Macià i, de fet, no retornà al partit fins l'octubre de 1934. La correspondència que va mantenir amb nombroses personalitats durant el llarg exili, i particularment la dels primers anys 70 —en què es manifestava extraordinàriament crític amb l'oposició de l'interior de Catalunya— li va causar nombroses enemistats, que sovint ja no va poder superar.

Un dels principals episodis de confrontació i polèmica mentre Tarradellas fou president va arribar amb l'elaboració i l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia. El 5 de desembre de 1977 Tarradellas va constituir el primer govern de la Generalitat, un *govern d'unitat*, amb

presència del conjunt de forces polítiques catalanes que tenien representació parlamentària. El 23 de gener de 1978 es creà la Comissió mixta de traspàsos Estat-Generalitat. Però la qüestió de l'Estatut d'Autonomia es va allargar. No fou fins el juliol de 1978 quan l'Assemblea de Parlamentaris va nomenar la Comissió dels Vint encarregada d'elaborar el text estatutari. Ja havia quedat clar que Tarradellas i la Generalitat no intervindrien en l'elaboració de l'Estatut. De manera preconcebuda, hom marginava la Generalitat de tot el procés estatutari. I això pot ajudar a explicar que quan finalment hom va disposar d'un text, l'actitud de Tarradellas acabés essent-hi extraordinàriament crítica. Aquest text, l'anomenat Estatut de Sau, tot i ésser redactat a la baixa —Catalunya, a diferència d'Euskadi, mai no va insistir que l'estat reconegués uns drets històrics—, encara va ser retallat en el procés de negociació amb el govern espanyol, durant l'any 1979. Malgrat la visió crítica, finalment Tarradellas va recomanar-ne el vot afirmatiu al referèndum del 25 d'octubre de 1979 —gairebé dos anys després d'haver retornat—, però és innegable que va acabar profundament dolgut per un Estatut que s'havia elaborat al marge de la Generalitat.

Acompanyat per centenars de milers de persones, Tarradellas veia complert el somni de tornar com a president

juny— foren d'una activitat frenètica a totes bandes. Mentre els dies 12 i 13 de febrer s'arribava a l'acord de constituir un organisme consultiu de la Generalitat, la personalitat de Tarradellas era divulgada en forma de cartells que escampaven la seva imatge per places i carrers de tot Catalunya. Era evident que ja no es podia prescindir del president de la Generalitat. I, en aquesta avinentesa, de les eleccions del 15 de juny de 1977 en va sortir un resultat inesperat: la victòria de les esquerres evitava que, com s'hauria estimat més Adolfo Suárez, Jordi Pujol encapçalés la negociació amb el govern espanyol. De resultes de les eleccions, el dia 25 de juny es constituïa a Barcelona l'Assemblea de Parlamentaris. Però l'endemà passat hi hagué un fet encara més inesperat: el viatge de Tarradellas a Madrid.

La sorpresa fou majúscula arreu. De fet Suárez havia pres la decisió de negociar directament amb Tarradellas el dia 22 de juny. La mateix nit, Carles Sentís ho havia comunicat al president. I sense que a Catalunya ho sabés ningú, el dia 27 de juny Tarradellas anava a Madrid amb un avió propietat de l'empresari Luis Olarra, que en aquells moments era senador per designació reial. Les negociacions de Tarradellas —que el dia 28 van rebre el suport de la comissió permanent de l'Assemblea de Parlamentaris— foren feixugues. Tarradellas s'entrevistà amb Suárez, amb el rei Joan Carles, amb Martín Villa i amb la majoria de dirigents polítics de Madrid —Felipe González, Santiago Carrillo, Fraga Iribarne, Tierno Galván— i va restar a la capital espanyola fins el dia 3 de juliol. La vigília es van fer públics els acords a què s'ha-

via arribat: el govern espanyol acceptava la restauració de la Generalitat de Catalunya, per bé que l'autonomia hauria d'ésser aprovada per les Corts espanyoles mitjançant una negociació amb els representants catalans elegits a les eleccions anteriors.

A partir d'aquell moment el procés fou relativament ràpid: el dia 4 d'agost Tarradellas nomenava la comissió negociadora, a final de setembre s'aprovava el decret-llei per restablir la Generalitat, que el dia 5 d'octubre era publicat pel BOE, el 17 d'octubre Tarradellas rebia el nomenament com a president de la Generalitat i, finalment, el dia 23 feia l'arribada triomfal a Barcelona. Amb vol des de Madrid, amb el DC-9 Ciutat de Maó de la companyia Iberia, Tarradellas arribava a Barcelona on era rebut per una multitud. Acompanyat per centenars de milers de persones, des del Prat fins a la plaça de Sant Jaume, Tarradellas veia com el somni de tornar a Catalunya en qualitat de president de la Generalitat finalment es complia. I es complia amb escreix.

Pelai Pagès i Blanch